

Toplum ve Sosyal Hizmet

ISSN: 2147-3374 / E-ISSN: 2602-280X

Derleme Makale / Review Article

Covid-19 Pandemi Sürecinde Adli Sosyal Hizmet Uygulamalarındaki Sosyal İnceleme Hakkında Bir Derleme

A Review on Social Investigation in Forensic Social Work Practices in the Covid-19 Pandemic Process

Merve HEPBENLİ¹

¹ Doktora Öğrencisi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, mervegrgl6@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2981-4430

Başvuru: 09.03.2021
Kabul: 03.09.2021

Atıf:
Hepbenli, M. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde adli sosyal hizmet uygulamalarındaki sosyal inceleme hakkında bir derleme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(4), 1509-1522.
DOI: 10.33417/tsh.995004

ÖZET

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de covid-19 pandemisi hayatın tüm alanlarına etki etmiş, özellikle çalışma koşullarında önemli değişikliklere yol açmıştır. Birçok sosyal sorun alanında hizmet veren sosyal hizmet mesleği de pandemi sürecinin bu etkileri ile karşı karşıya kalmıştır. Sosyal hizmet uygulamalarının en önemli araçlarından biri sosyal incelemedir. Kendini, başkalarını korumanın ve özellikle sosyal mesafenin öneminden bahsedilen bu günlerde sosyal incelemenin nasıl gerçekleştiği ve gerçekleşeceği konusu meslek elemanları ile kurum yöneticilerinde kaygı uyandırmaktadır. Bu çalışmada, pandemi koşullarında adli sosyal hizmet uygulamalarında yer alan sosyal incelemenin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada ilk olarak adli sosyal hizmet uygulamalarında sosyal incelemenin konumu ele alınmıştır. Daha sonra pandemi sürecinde sosyal mesafenin önemi ve sosyal incelemenin bu süreç içerisinde uygulanabilirliği farklı ülkelerden örneklerle tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Adli sosyal hizmet, sosyal inceleme, sosyal mesafe, pandemi, covid-19

ABSTRACT

As in the world, the covid-19 pandemic has affected all areas of life in Turkey, especially in working conditions. The social work profession, which provides services in many social problem areas, has also faced these effects of the pandemic process. One of the most important tools of social work practices is social investigation. In these days, when the importance of protecting oneself and others and especially social distance is mentioned, the issue of how social examination takes place and will be realized raises concerns among professionals and corporate managers. In this study, it was aimed to evaluate the social investigation in forensic social work practices in pandemic conditions. In the study, firstly, the position of social examination in forensic social work practices was discussed. Then, the importance of social distance in the pandemic process and the applicability of social investigation in this process were discussed with examples from different countries.

Keywords: Forensic social work, social investigation, social distance, pandemic, covid-19

GİRİŞ

Pandemi, “dünya çapında veya çok geniş bir alanda meydana gelen, uluslararası sınırları aşan ve genellikle çok sayıda insanı etkileyen bir salgın” olarak tanımlanmaktadır. Sadece bazı pandemiler bazı bireylerde veya nüfus düzeyinde ciddi hastalığa neden olmaktadır. İnsanları enfekte edebilmesi, insanlarda hastalığa neden olabilmesi ve insandan insana kolaylıkla yayılabilmesi bir pandemiye sebep olan bulaşıcı bir etkenin özellikleridir (Epidemiyoloji Sözlüğü, 2014, s. 209).

İlk olarak 2019 yılının Aralık ayında Çin'in Hubei eyaletindeki Wuhan şehrinde ortaya çıktığı bildirilen koronavirüs salgını, tüm dünyayı etkisi altına alarak çok sayıda insanın ölümüne, ülkelerde ekonomik ve sosyal anlamda değişikliklerin ve birçok problemin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Koronavirüs ve covid-19 olarak tanımlanan hastalığın neden olduğu salgın sebebiyle Dünya Sağlık Örgütü (2020a) tarafından pandemi ilan edilmiştir.

Covid-19, enfekte bir kişi hapşırıldığında veya öksürdüğünde esas olarak burundan veya tükürük damlacıklarından akarak yayılmaktadır. Ateş, yorgunluk, kuru öksürük, boğaz ağrısı, eklem ağrı ve sızıları, nefes darlığı ile ilişkilidir, belirtileri ve olası tedavileri inceleyen klinik araştırmalar devam etmektedir. Kansere, diyabet, kronik solunum hastalığı ve kardiyovasküler hastalık gibi altta yatan tıbbi rahatsızlıkları olan kişiler, ciddi hastalık geliştirme riski en yüksek olan kişiler iken; koronavirüs ile enfekte olanların çoğu, hafif ve orta derecede solunum yolu hastalığı geçirmekte ve herhangi bir özel tedavi olmaksızın bile iyileşebilmektedir (Dünya Sağlık Örgütü, 2020b). Şubat 2021 tarihine kadar dünyada yaklaşık 103 milyon kişi koronavirüs hastalığına yakalanmış, 2 buçuk milyon kişi bu hastalık sebebiyle vefat etmiştir (ArcGIS, 2021). Türkiye’de ise bu tarihe kadar 2 milyon 500 bin kişinin koronavirüse yakalandığı, 26 bin kişinin vefat ettiği görülmektedir (T.C Sağlık Bakanlığı, 2021).

Salgın hizmet, insan hakları, sosyal adalet, insanların onuru ve değeri, mahremiyet, gizlilik, insan ilişkilerinin önemi ve beraberlik gibi önemli konuları etkilediği için bu konular bazı meslekler için daha önemli hale gelmiştir. Toplumun sosyal ve sağlık alanından kaynaklanan sorunlarına yanıt vermek, sosyal hizmet mesleğinin varlık nedenlerindedir. Covid-19’u bireylerin, ailelerin, hane halklarının, grupların ve toplulukların yaşamlarına olan olumsuz etkileri açısından bir bütün olarak ele almak profesyonel bir zorunluluktur. (Amadasun, 2020). Pandemi ile birlikte sosyal hizmet uzmanları da yeni ihtiyaçları karşılamak, rollerinin en acil ve önemli yönlerini yeniden önceliklendirmek ve bazı yeniliklere uyum sağlayarak işlerini yapmaya devam etmek için mücadele etmektedir (Banks ve diğerleri, 2020).

Dikkatler “yeni normal” ve ağır bakım ihtiyacı olan hastalar üzerinde olsa da insanların çöküntü ve kriz yaşamaya devam ettiği, rutin destek hizmetlerine ihtiyaç duyduğu gerçekliğini gözden kaçırmamak gerekmektedir (Golightley ve Holloway, 2020). Bununla birlikte, salgının insanlar üzerinde fiziki etkilerinin yanı sıra psikososyal olarak da birtakım değişikliklere yol açtığı görülmektedir. Bu dönemde hak temelli bir meslek olan sosyal hizmet ve değerleri ön plana çıkmıştır. Alandaki profesyoneller pandemiden doğan yeni ihtiyaçlara cevap verirken aynı zamanda bu

değişimin çalışma koşullarına ve uygulamalarına yansımalarıyla da baş etmek durumunda kalmıştır. Bu koşullardan olumsuz olarak en çok etkilenen mesleki uygulamalardan biri ise sosyal incelemedir.

Sosyal inceleme, genelci sosyal hizmetin vazgeçilmez bir uygulamasıdır. Genelci uygulayıcı değerlendirmede geniş bir görüş alır, birçok durumda ve birçok düzeyde müdahale etmeye hazırdır. Çevresel faktörleri ve mevcut ve uygun yaklaşımları farklı şekilde ele alan değerlendirme ve müdahale stratejileri kullanılır (Derezotes, 2000). Sosyal hizmet alanlarından biri olan adli sosyal hizmet de çoğunlukla bireylerin bütüncül bir perspektifle ele alınmasını, bireyi yaşadığı sosyal çevresi içinde değerlendirilmesini kapsamaktadır. Bu doğrultuda, yasaları ve insan haklarını bir araya getirerek çalışmalar yürüten sosyal hizmetin bir uzmanlık alanı olarak tanımlanan adli sosyal hizmet uygulamaları genelci sosyal hizmet yaklaşımı çerçevesinde gerçekleştirilmektedir (Barker ve Branson, 2000; aktaran Yanardağ, 2019).

Salgında alınan önlemlerin dünya çapında uygulanmaya başlamasıyla insanlar sosyal mesafe kavramı ile tanışarak, bu kavram ve gerektirdiği önlemleri hayatlarının merkezinde bulundurmaya başladılar. Pandemi sürecinin önemli faktörlerinden olan sosyal mesafe, adli sosyal hizmet alanındaki uygulamaları da etkilemiş, müracaatçılar ile yapılan görüşmelerde ve özellikle sosyal incelemelerde bazı soru işaretlerine yol açmıştır. Yapılan görüşmelerde fiziki koşulların uygunluğuna göre odalarda düzenleme ve havalandırma gibi önlemler alınmaya çalışılsa da müracaatçıların ev ortamında bir önlem alınması daha zor olmaktadır. Bununla birlikte adliyelerde görev alan sosyal çalışma görevlilerinden talep edilen sosyal inceleme raporunu hazırlamak üzere gerçekleştirilecek olan sosyal incelemeler için herhangi bir sınırlama ve önlem olmadığı gibi yeni bir uygulama da bulunmamaktadır.

1. Pandemi Sürecinde Sosyal Mesafenin Önemi

2020 yılının son zamanlarında farklı ülkelerde covid-19 aşısı ile ilgili gelişmeler olmuş, ülkeler farklı yöntemlerle üretilen aşılarla talepte bulunmaya ve öncelik sırasına göre vatandaşlarına bu aşıları uygulamaya başlamıştır. Aşı geliştirme çalışmalarının hızla devam etmesinin önemli olması ile birlikte salgın sürecinde erken tanı, sosyal mesafe, izolasyon gibi halk sağlığı önlemlerine ihtiyacın devam ettiği de yapılan çalışmalarda belirtilmektedir (Kahraman ve Altındış, 2020).

Solunum yolu virüslerinin yayılmasını azaltmak için uygulanan ilaç dışı müdahaleler el hijyeni, öksürük görgü kuralları ve hasta kişilerin evde gönüllü olarak kalması gibi kişisel koruyucu önlemlerdir. Bununla birlikte okulların kapatılması, iş yerlerinde sosyal mesafe sağlanması ve kitlesel toplantılardan kaçınılması gibi toplum önlemleri de alınmaktadır (Qualls, Levitt, Kanade, Wright-Jegede, Dopson, Biggerstaff, Uzicanin, 2017). Optimal strateji ise bütün önlemleri kişilerin bir araya geldiği yerlerde aynı anda uygulamaktır (Qualls ve diğerleri, 2017).

12 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü yaptığı açıklamada ülkeleri hastanelerini ve sağlık tesislerini hazırlamaya, sağlık personelinin korumaya ve diğer eylemlerinin yanı sıra hangi sosyal mesafe önlemlerinin ne kadar süreyle uygulanmasına karar vermeye teşvik etmiştir (Dünya Sağlık Örgütü,

2020a). Koronavirüsün yayılmasını ve olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla dünya çapında belirlenen önlemler ile birlikte salgının yatay olarak ilerlemesi ve daha az sayıda insanın bu hastalığa maruz kalması için çalışılmaktadır (Aykut, 2020). Hastalığın ciddiyetinin farkında olan pek çok hükümet de sosyal mesafe ve kendi kendine tecrit ilan etmiştir.

Sosyal mesafe önlemleri, gribal enfeksiyonun bir enfekte kişi tarafından çok sayıda insana bulaştırmasının oldukça kolay olacağı büyük grupların bir araya gelmesi engellenerek ve hasta kişiler evde kalmaya teşvik edilerek alınmaktadır. Böylece enfeksiyonun yayılma riski en aza indirilmektedir. Topluluk çapında önlemler arasında okulların ve diğer kamu binalarının kapatılması, halka açık etkinliklerin iptal edilmesi, karantinaların uygulanması ve seyahat kısıtlamaları getirilmesi yer almaktadır. Bu adımlar, insanlar arasındaki temas düzeyini azaltmak için evden veya esnek saatlerde çalışmayı içermektedir. Gönüllü sosyal mesafe önlemleri ise tipik olarak bireysel düzeyde alınarak bir kişinin diğer insanlarla olan ilişkilerini günlük olarak azaltmasıdır (Finkelstein, Prakash, Nigmatulina, Klaiman ve Larson, 2010).

Sosyal mesafe önlemlerinin amacı, bulaşmayı azaltmak, böylece salgının zirvesini geciktirmek, salgın zirvesinin boyutunu azaltmak ve sağlık sistemi üzerindeki baskıyı azaltmak olduğundan toplumda zamanında uygulama ve yüksek uyum, bu müdahalelerin başarısı için faydalı faktörler olmaktadır (Fong et al., 2020). Literatürdeki epidemiyolojik ve modelleme çalışmaları da, doğrudan sağlık hizmeti vermeyen kuruluşları iş yerlerinde sosyal mesafenin hem genel hem de en yüksek grip vakası sayısını azalttığını, aynı zamanda influenza zirvesini de geciktirdiğini göstermektedir. İş yerinde sosyal mesafenin diğer farmasötik olmayan veya farmasötik müdahalelerle birleştirildiğinde grip vakalarında azalmanın daha belirgin olduğu bulgusu, pandemik influenzanın bulaşmasını azaltmak için bir önlem kombinasyonu kullanmanın önemini vurgulamaktadır (Ahmed, Zviedrite ve Uzicanin, 2018).

Bu benzeri görülmemiş zamanda ulusların, toplulukların, ailelerin ve bireylerin sahip olduklarının farkında olmayabilecekleri kaynaklara ve güçlere ulaşmaları gerekmektedir. Sosyal hizmet uzmanları da kendilerinde ve başkalarında bu güçlü yönleri desteklemek ve beslemek için yeni yollar bulmak zorunda kalmaktadır (Golightley ve Holloway, 2020). Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu sosyal hizmet uzmanlarının virüse yakalanmasını ve hizmet verdikleri topluluklara istemeden bu virüsü taşımasını önlemek için mümkün olan her şeyin yapılması gerektiğini açıklamıştır. Kanada Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği ise alanda çalışan sosyal hizmet uzmanlarının kişisel korunmasını amaçlayarak mesleğin kriz boyunca müracaatçı sistemini nasıl desteklediğine ve virüsün yayılmasını nasıl önlediğine dair kılavuzlar geliştirmiştir (IFSW, 2020).

Ülkemizde sosyal mesafenin sağlanmasının çalışma yaşamında da gerekli olduğu anlaşıldığından, ilk olarak 26 Ağustos 2020 tarihinde T.C. Resmi Gazete'de 31225 sayılı Genelge'de kamu kurum ve kuruluşlarında esnek çalışma yöntemleri uygulanması kararı yayınlanmıştır. Genelge doğrultusunda Türkiye'deki adliyelerde de, duruşma ve keşif günlerinin ertelenmesi, gerekli görülen durumlarda Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) uygulamasının kullanılması, esnek çalışma saatlerinin

sağlanması, adliyelere girişlerde HES kodu sorgulanması, komisyon başkanları ve başsavcılarının görev ve yetkileri kapsamında gerekli görülen ilave tedbirler alması, eğitim faaliyetlerinin uzaktan eğitim yoluyla gerçekleştirilmesi gibi koruma önlemleri alınmaktadır (Hakimler ve Savcılar Kurulu, 2020).

2. Adli Sosyal Hizmet Uygulamalarında Sosyal İncelemelerin Yeri

Son yıllarda görünür olduğu düşünülse de alanla ilgili literatür incelendiğinde adalet sistemindeki sosyal hizmet uygulamalarının sosyal hizmetin ilk uygulamalarında var olduğu anlaşılmaktadır (Brennan, Gedrich, Jacoby, Tardy ve Tyson, 1986). Barker (2003; aktaran Gönültaş, 2016, p. 3) adli sosyal hizmeti “Kanunlara, adli konulara ve çocuk gözetimi, boşanma, çocuk suçluluğu, çocuğun hakları, bakım ve ceza ehliyeti gibi konuları içeren ihtilaf veya suçla ilgili durumlara, sosyal hizmet uygulamasının özel olarak odaklanmasıdır.” şeklinde tanımlamaktadır. Roberts ve Brownell (1999) ise mağdurlar, hükümlüler ve dezavantajlı bireylere yönelik yapılan sosyal hizmet uygulamaları ve politikaları olarak açıklamaktadır.

Türkiye’de adli sistemde yer alan sosyal çalışma görevlileri Adalet Bakanlığı, denetimli serbestlik müdürlükleri, ceza evleri ve adliyeler bünyesinde çalışmaktadır. 2020 yılına kadar Aile Mahkemeleri, Çocuk Mahkemeleri ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri’nde görev yapan sosyal çalışma görevlileri, 2020 yılında yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile öncelikle pilot illerde daha sonra tüm Türkiye’de adliyelerde kurulmaya devam eden Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü bünyesinde görev almaya başlamışlardır. 31151 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nde “adli destek görevlilerinin Adalet Bakanlığı ve adliye bünyesinde psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı kadrolarında çalıştıkları, Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı bünyesinde görev aldıkları” belirtilmektedir (T.C. Resmi Gazete, 10 Haziran 2020).

Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü bünyesindeki uzmanların görevleri arasında Çocuk ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri’nde 12-18 yaş arası suça sürüklenen çocuklar ile 12 yaş altı korunma ihtiyacı olan suça sürüklenen veya mağdur çocuklarla görüşme yaparak rapor hazırlamak ve ihtiyaç halinde tedbir talep etmeyi; aile mahkemelerinde velayet, evlat edinme, kişisel ilişkinin düzenlenmesi hususlarında taraflar ve müşterek çocuk/çocuklar ile görüşme yaparak rapor hazırlamak, uyuşmazlık nedenleriyle gelen taraflarla görüşme gerçekleştirerek arabuluculuk yapmak; ceza mahkemelerinde mağdur, tanık ve suça sürüklenen çocukları duruşmaya hazırlamak, duruşma süresince yanında bulunmak; adli görüşme odalarında dezavantajlı bireyler ile adli görüşme yapmak; kırılgan bireylere yönelik müdahale planı hazırlamak yer almaktadır.

Adalet sisteminin vazgeçilmezlerinden olan sosyal inceleme raporlarında davaya konu olan her çocuk için ayrı ayrı değerlendirme yapılmakta ve çocuğun istekleri ve duyguları, anlama kapasitesi, sağlığı/duygusal ve sosyal ihtiyaçları, bağımlılıkları, eğitim durumu, yaşam koşulları ve sosyal çevresi, zarar görme ya da zarar verme riski konularına odaklanılmaktadır. Bu alanda görevli sosyal hizmet uzmanları da öncelikli olarak çocukların yüksek yararını gözeterek her çocuk ve ailesi için

müdahale planı oluşturmaktadır. Uzmanların sosyal inceleme raporu hazırlamadan ve gerekli müdahale planını hazırlamadan önceki süreçte aile, çocuk, okul, çalışma yeri gibi çocuğun etkileşim içerisinde olduğu sistemlerin tamamıyla bağlantı kurarak değerlendirme yapması gereklidir (Uluğtekin, 2004). Genelci sosyal hizmete göre değerlendirme, bireylerin yaşam durumlarını ayrıntılı olarak görmek için müracaatçı ve çevresi ile ilgili bilgi toplamak, bu bilgileri birleştirmek ve kuramsal çerçevede yorumlayarak doğru sonuca ulaşma sürecidir (Kirst-Ashman ve Grafton, 2009).

Sosyal inceleme de bilgi toplama sürecinin kilit unsurlarındandır. Büyükbodur (2019) sosyal incelemeyi, bütüncül bir uygulama gerçekleştirmek üzere müracaatçının sosyal ve fiziksel çevresi, etkileşim içinde olduğu sistemler, karşı karşıya kaldığı sorunların kaynağı hakkında bilgi toplanarak analiz edilmesi ve gerekli sosyal hizmet müdahalesinin önerildiği sosyal hizmet etkinliği olarak tanımlamaktadır. Bu etkinlik sürecinde müracaatçının sosyal çevresinde bulunan alt sistemlerin, bulunduğu yerin, geçmiş ve geleceğe bakışının geniş bir perspektifle değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Sosyal inceleme adli sistem içerisinde yalnızca adliyede çalışan sosyal çalışma görevlileri tarafından gerçekleştirilmektedir. Sosyal inceleme kapsamında aile mahkemesi hakimlerinin görevlendirmesi üzerine velayet sorumluluğu, kişisel ilişki ve evlat edinme gibi taleplerde bulunan tarafların, çocuk mahkemesi hakimlerinin görevlendirmeleriyle ise suça sürüklenen ve mağdur çocukların yaşadıkları adrese gidilmektedir. Yapılan ziyarette yaşanılan evin fiziksel koşulları ile bireylerin ve ailesinin sosyal çevresi incelenip dosyada yer alan kişilerin yaşam koşulları hakkında ayrıntılı bilgi elde edilmektedir.

Sosyal inceleme raporu hazırlık sürecinde ev incelemesi planlaması raporu talep eden mahkemelere göre farklılık gösterebilmektedir. Bazı mahkeme hakimleri raporun sosyal inceleme yapılarak hazırlanmasını talep ederken bazıları bunu talep etmemektedir. Ancak sosyal inceleme raporu yazım aşamasında daha iyi bilgi toplanması ve görüşmenin daha sağlıklı gerçekleşmesi için özellikle velayet, evlat edinme gibi dosyalarda ev incelemesinin yapılması önemlidir (Sağlam, 2015). Çocuğun evde düzenli olarak yaşayıp yaşamadığı, ev ortamında velayet değişikliğine sebep olabilecek bir risk bulunum bulunmadığı, çocuğun yatılı olarak kalabileceği koşulların sağlanıp sağlanmadığı hususlarında karar verebilmek adına ziyaret edilen ev ve çevresi gözlemlenmelidir. Bunun yanı sıra suça sürüklenen çocuklar ile adliyede yapılan görüşmelerde yanlarında bir ebeveyni ve yakını olmadığı durumlarda çocuktan eksik veya yanlış bilgi alınabilmektedir. Çocuk, yaşam koşullarını yaşı, gelişim düzeyi doğrultusunda aktarmakta ya da bağımlılık ve psikolojik rahatsızlıklar yaşıyor olması halinde gerçeklikten uzak anlatımlarda bulunabilmektedir. Çocukların ihtiyaçlarının daha iyi tespit edilebilmesi için ev ve çevre koşulları hakkında detaylı bilgi edinilmelidir. Bu bağlamda, aile ve çocuk mahkemesi davasına konu olan çocukların yüksek yararı açısından çocuk ve ailesinin sosyoekonomik yardıma ihtiyaç duyduğu durumlarda bu desteği verecek kurumlara doğru şekilde yönlendirme yapabilmek adına sosyal inceleme yapılması gerekli görülmektedir.

3. Sosyal İncelemelerde Sosyal Mesafenin Korunması ve Sosyal Hizmet Uzmanlarının Durumu

Ev ziyaretleri sırasında sosyal hizmet uzmanları, risk ve ihtiyaç değerlendirmesi yapmak, istismar ve ihmal gibi duygusal konuları araştırmakla görevlidir. Bu nedenle ev ziyareti, özellikle yoğun bir "duygusal emek" olarak kabul edilmektedir (Winter et al., 2018). Covid-19 pandemi sürecinin başlamasıyla birlikte sosyal incelemenin doğasından kaynaklanan zorluklara pandeminin beraberinde getirdiği sağlık endişesi ve zorunlu kılınan bazı kurallar da eklenmiştir. Her yaştan insan arasında sosyal temasın sıklığını ve süresini azaltarak virüs bulaşmasını azaltmak ve yüz yüze teması sınırlandırmak için bir sağduyu yaklaşımı olan sosyal mesafe önlemleri kişiden kişiye virüs bulaşma ihtimalini belirleyebilmektedir (Qualls ve diğerleri, 2017). Bu sebeple, sosyal hizmet uzmanlarının çalışma ortamının fiziksel koşulları, aynı odada buldukları kişi sayısı ve mesleki uygulamaları gerçekleştirdikleri diğer ortamlar kendilerinin ve müracaatçıların sağlığı açısından oldukça önemli hale gelmiştir.

Hizmet sağlayıcı uzmanlar, mesleki becerilerini, rollerini ve müdahale yöntemlerini tam olarak gerçekleştirebilmeleri için görevlerini yerine getirmekle birlikte çalışma şartlarının belirleyici etkisi ile de karşılaşabilmektedir. Konu ile ilgili yapılan çalışmalarda da sosyal hizmet uzmanlarının mesleki uygulamalarında çalışma koşulları sebebiyle karşılaştıkları olumsuzluklar görülmektedir. Belirleyici sorunların kurum politikaları, çalışma ortamı, yasal düzenlemeler olduğu sonucuyla karşılaşılmaktadır (Zengin ve Çalış, 2017).

Sosyal hizmet mesleği her zaman olduğu gibi küresel pandemi sürecinde de birçok müdahale alanında ön plana çıkmaktadır. Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu'nun covid-19 pandemisindeki çalışmalarının, alanda ve akademideki sosyal hizmet uzmanlarının salgın ile mücadeledeki önemli rolünü savunmak, bu süreçte meslek elemanlarının uygulamaları için bir standart oluşturmak, kurumlara ve diğer disiplinler ile iş birliği içinde yürütülecek çalışmalara öncü olmak konusunda başarılı bir örnek olduğu görülmektedir (Pak Güre ve Tulgan, 2020). Federasyon tarafından yayınlanan bildiri; covid-19'un küresel bir sosyal hizmet tepkisinin başlangıç noktası olduğu, bu süreçte hazırlanan raporlar, kitlesel küresel web seminerleri, destek ve eylem çağrıları aracılığıyla düzenlenen yeni bir sosyal hizmet genişlemesi hakkında küresel bir sohbeti ateşlediği, web sitesinin de meslek elemanları zorluklarla karşı karşıya kaldıkça paylaşılan bir öğrenme ve iş birliği yeri haline gelmesiyle sonuçlandığı belirtilmiştir (IFSW, 2020).

İngiltere Sağlık ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından ikamet eden kişiyi, ailelerini, arkadaşlarını, hizmet sağlayıcıları, sosyal hizmet uzmanlarını veya klinisyenleri ve diğer ilgili profesyonelleri virüsten korumak için hazırlanan kılavuzda ev ziyaretlerinin mümkün olduğu kadar açık havada yapılması, bu ziyaretlerde ziyaretçi ve ikamet eden kişi arasında her zaman en az 2 metre mesafede olması, kullanılan mekanların iyi şekilde havalandırılması, iletişime yardımcı olacak hoparlörlerin veya destekli işitme cihazlarının kullanılması, ziyaretlerin bir pencereden gerçekleşmesi önerilmektedir.

Ziyaretçi sayılarının mümkün olan her yerde tek bir kişi ile sınırlandırılması ve ikamet eden kişi başına en fazla iki ziyaretçi olması, sosyal mesafenin (ziyaretçiler ve sakinler, personel ve diğer hanelerden gelen ziyaretçiler arasında) her zaman korunması gerektiği belirtilmektedir (Department of Health & Social Care, 2021).

İngiliz Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği ise 3 Nisan 2020 tarihinde sosyal hizmet uzmanlarının kendilerini güvende ve iyi durumda tutmaları, ev ziyaretleri sırasında enfeksiyon riskini azaltmalarına yardımcı olmaları, kriz sırasında aşırı risk almadan görevlerini yerine getirmelerini sağlamaları, evlere giren sosyal hizmet uzmanlarının virüsü başkalarına bulaştırma riskini en aza indirmeleri amacıyla covid-19 pandemisi sırasında ev ziyaretleri için profesyonel bir uygulama rehberi yayınlamıştır (BASW, 2020). Sosyal hizmet uzmanlarının ziyaretleri planlarken ziyaretin amacının önemli olup olmadığını, kurumlarında önceliklendirme konusunda hangi düzenlemelerin ve kılavuzun yayınlandığını, yasal / kanuni bir gereklilik olup olmadığını, ziyaret edilecek kişinin bunu isteyip istemediğini göz önünde bulundurarak bir risk değerlendirmesinde bulunmalarını tavsiye etmektedir. Ayrıca, önerilen iki metrelik fiziksel mesafeyi korumak ve fiziksel yakınlığı en aza indirmek için ziyaretin amacına nasıl ulaşılabileceğini, eve girmeden ziyaretin amacına ulaşıp ulaşılamayacağını, ziyaretin hangi yönlerinin uzaktan gerçekleştirilebileceğinin belirlenmesi, riski yönetmeye yardımcı olacak çevre, mevcut alan ve sağlık durumu hakkında bilgi almak için ziyaret edilecek kişiyle iletişime geçilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Uzmanın ziyaretten önce kişi veya aile ile iletişime geçtiğinde, uzmanları ve onları korumak için alınması gerek önlemlerin gerekliliğini, ziyaret sırasında sosyal mesafenin korunmasının onlar için faydaları açıklanıp evde koronavirüs taşıyan ya da semptom gösteren bir birey bulunup bulunmadığını sormasını; ziyaret esnasında ise sosyal mesafeyi korumak için evin giriş alanının kullanılmasını, ulaşım araçlarının başkalarıyla paylaşılmamasını, el dezenfektanı, eldiven, maske, koruyucu giysi gibi ekipmanların kullanılmasını, ev sahibinden odanın havalandırılmasını istenmesini ve ziyaretin mümkün olduğunca kısa tutulmasını önermektedir (BASW, 2020).

Romanya Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği de adli sistem, çocuk koruma sistemi, yaşlı hizmetleri ve sosyal yardım hizmetleri alanları için ayrı ayrı rehberler hazırlamıştır. Sosyal yardım alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarına saha ziyaretlerini sınırlandırmaları, acil durumlara uygun koruyucu ekipmanla müdahale etmeleri, ziyaretlerde sosyal mesafeyi korumaları önerisinde bulunmuştur (CNASR, 2020).

Türkiye’de ise Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği’nin pandemi sürecinde yaptığı çalışmalara bakıldığında; dernek tarafından yayınlanan Temmuz-Aralık 2020 sayısının “Pandemi ve Sosyal Hizmet” konusuna ayrıldığı, covid-19 pandemisinde meslek elemanlarının hakları ile ilgili bir basın açıklaması yapıldığı, Sağlık Bakanlığı tarafından oluşturulan Toplum Bilimleri Kurulu’nda sosyal hizmet disiplininin kişilerin de yer almasına dair bir mektup yayınlandığı (SHUDER, 2020), ayrıca salgın sürecinde sosyal hizmet uzmanlarının çalışmaları için çevrimiçi eğitimler düzenlenmiştir (Pak Güre ve Tulğan, 2020).

Andrea B. Kepler covid-19 kriziyle ilgili bir panel tartışmasında; Men's Shelter'da Evsiz Hizmetler Departmanı'nda görevli personelin özellikle 2020 yılı Mart ayında maske, dezenfektan gibi koruyucu ekipmanlara ulaşamadıklarından virüse maruz kalma, enfeksiyon riski ve enfeksiyonu evlerine götürerek sevdiklerine bulaştırma konusunda endişeli olduklarını aktarmıştır (Lewis, Grab, Gwadz, Kepler ve Krentzman, 2020).

Dünyanın birçok yerinde sosyal hizmet kuruluşları ve dernekleri sosyal hizmet uzmanları ve müracaatçılar için faydalı adımlar atmaktadır. Cook ve Zschomler (2020) ev ziyaretinin çocuk ve aile sosyal hizmetinin önemli bir yönü olduğunu, İngiltere'de sokağa çıkma kısıtlamasının duyurulmasının ardından en acil ev ziyaretleri hariç hepsinin bir gecede sanal hale geldiğini belirtmiştir.

Sanal ev ziyaretleri yapılmaya başlanan İngiltere'deki dokuz yerel kuruluşa, karantinanın ilanından önceki ve sonraki dönemi kapsayacak şekilde 19 Mart ile 13 Haziran 2020 tarihleri arasında çocuk ve aile refahı alanında çalışan 31 sosyal hizmet uzmanıyla görüşülerek bir çalışma yapılmıştır. Görüşmelerde sosyal hizmet uzmanları; sanal ziyaretlerin basit bir ikame olarak yüz yüze ziyaretlerin yerini almadığını, ailelerle bir ekran aracılığıyla iletişim kurmanın kendilerinde aşılması gereken duygusal bir mesafe duygusu yarattığını, evin duygusal deneyimi ile yüz yüze ev ziyaretinin bir parçası olan atmosfer ve duyguların sanal ziyaretlerde kısmen kaybolduğunu, sanal ziyarette beden dilini okumanın zorlukları bulunduğunu, özellikle çocuk refahı endişeleri (ihmal, istismar) bağlamında ilk değerlendirmeler için önemli sınırlamalara sahip olduğunu, birçok ailenin video görüşmeleriyle ilgili internet maliyetlerini karşılayamadığını ve güvenilir bir internet bağlantısına sahip olmadığını belirtmişlerdir (Cook ve Zschomler, 2020).

Çalışmanın diğer sonuçları sanal ev ziyarete geçişin sosyal hizmet uzmanlarının ailelere çok daha duyarlı olmasını sağladığını, birçok sosyal hizmet uzmanının fiziksel mesafeye rağmen ailelerin günlük yaşamlarını daha iyi anladıklarını, karantinadan önce birçok uzmanın günlerinin büyük bir bölümünü ev ziyaretlerine seyahat ederken harcadıklarını, ayrıca sanal iletişimin faydalarının özellikle gençlerle etkileşimlerinde belirgin olduğunu göstermektedir (Cook ve Zschomler, 2020).

Pandemi sürecinde Türkiye'de adli sosyal hizmet uygulamalarında sosyal incelemenin sınırlandırılması ve düzenlenmesi ya da sanal ziyaretler gibi bir uygulama geliştirilmemiştir. Uzmanlar ev ziyaretlerine yol ücretinin adli birimce karşılanmaması durumunda kendi imkanlarıyla veya toplu taşıma araçlarıyla; ücretin adli birimce karşılanması durumunda ise taksitler veya adalet vakfına ait araçlar ile sosyal inceleme gerçekleştirmektedirler. Sosyal incelemenin yapılabilmesi için ulaşımın ne şekilde sağlanacağına dair ülke genelinde bir standart bulunmamaktadır. Dolayısıyla sosyal inceleme sürecinde ulaşımın bu yetersizlikler pandemi sürecinde uzmanların, araç içinde bulunan diğer bireylerin ve müracaatçıların covid-19 riski ile daha fazla karşı karşıya kalmasında önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyal inceleme sürecinde ulaşıma dair risklerin bulunmasının yanı sıra uzmanın ev ortamında iken koruyucu ekipman ihtiyacının karşılanmaması da pandemi sürecinde sosyal incelemede yaşanan yetersizliklerden biridir. Adli sosyal hizmet uygulamalarında maske ve el dezenfektanı görev yapılan birim tarafından sağlanmaya çalışılsa da sosyal incelemede koruyucu giysilerin uzmanlara tedarik edilmemiş olması enfekte riskinin arttıran bir unsur olarak görülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Adli sosyal hizmet uygulamalarından biri olan ceza yargılamasında suça sürüklenen ve korunma ihtiyacı olan çocukların suç risklerinden, ihmal veya istismardan korunabilmeleri için ihtiyaç duyulan koruyucu ve önleyici tedbirlerin belirlenebilmesi; hukuk yargılamasında ise aile hukukundan kaynaklı davalarda çocuğun yaşam yeri düzenine ilişkin kanaat oluşturmak amaçlarıyla yaşanan sosyal çevrede ve ev ortamlarında sosyal inceleme gerçekleştirilmektedir. Sosyal incelemede sadece yaşanan evin fiziksel koşulları incelenmemekte, müracaatçılar ile ev ortamında görüşmeler gerçekleştirilmekte, gözlemlerde bulunmaktadır. Çocuğun fiziksel ve psikososyal ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadığının değerlendirilmesi için ev ortamında detaylı incelemeler de yapılmalıdır. Dolayısıyla sosyal inceleme adli sosyal hizmet uygulamalarında profesyonel kanaatin oluşmasında kullanılan en önemli araçlardan biridir.

Pandemi süreci ile birlikte insana hizmet veren her sosyal hizmet alanında olduğu gibi adli sosyal hizmet uygulamalarında da birtakım sorunlar ve yetersizlikler yaşanmaktadır. Sosyal incelemenin ne şekilde ve hangi koşulda yapılması tartışması da bu sorunlardan biridir. Covid-19 yayılımının azaltılması ve engellenmesi için dünyada koruyucu ekipmanların sağlanmasının yanı sıra sanal ev ziyaretleri yapılması ve çevrim içi danışma yapılması gibi yeni uygulamalar söz konusu olmaktadır. Ülkemizde birçok kurumda mesafeli ve esnek çalışma saatleri uygulaması yapılırken adli sistemde sosyal inceleme için ulaşım koşullarında ve koruyucu ekipman temin edilmesinde bir ilerleme sağlanmadığından ev ortamlarında riskler söz konusu olmaktadır.

İngiltere'deki yeni uygulamaların avantajları ve sosyal hizmet uzmanlarının iş yükü göz önünde bulundurulduğunda sanal ev ziyaretlerinin adli görüşmelerde kullanılması faydalı olacaktır. Ancak, sanal ev ziyaretleri uygulamaları değerlendirildiğinde çevrim içi ortamlara erişimdeki fırsat eşitsizlikleri de söz konusu olabilmektedir. Bu doğrultuda, sanal ev ziyaretlerinin gerçekleştirilmesi için meslek elemanlarına ve görüşme yapılacak müracaatçılara uygun ekipman sağlanmalıdır.

Bireyler ile yüz yüze etkileşime dayalı olan sosyal hizmet uygulamalarında sanal görüşme ile ev ziyaretleri mesleki uygulama açısından istenilen yeterlilikte olup olmadığı da tartışma konusudur. Bu bağlamda, sosyal incelemenin gerekli görülmesi durumunda da müracaatçıların ikamet adresine giderek sosyal inceleme gerçekleştirmek üzere görevlendirilen uzmanlara koruyucu ekipman tahsis edilmesine, yalnızca sosyal incelemede kullanılmak üzere her uzmana bir araç temin edilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Sağlık Bakanlığı tarafından HES kodu, virüse yakalanan kişilerin karantinaya alınması gibi uygulamalar gerçekleştirilse de koronavirüs hastalığının asemptomatik olarak da görüldüğü, test ve aşı yaptırmayan kişilerin toplum içinde bulunabildikleri bilinmektedir. Ayrıca bu durum yalnızca müracaatçılar için değil alandaki uzmanlar için de geçerlidir. Hizmet sağlayıcı olan uzmanların müracaatçılar ile yapacağı görüşmelerde bir risk teşkil etmesi ihtimali göz önünde bulundurulması gereken konulardan biridir. Salgınla birlikte gelen yeni yaşam düzeninde uzmanlara hem kendilerini hem de müracaatçıları virüsten koruma sorumluluğu yüklenmektedir.

Bahsedilen koruma önerileri ve tamamlayıcı sanal ev ziyaretlerinin sosyal inceleme gerçekleştiren diğer sosyal hizmet alanlarında da uygulanmalıdır. Sanal ev ziyaretleri yapılan ülkelerin sayısı arttıkça ortaya çıkacak deneyimler ve yapılan araştırmalar ziyaretlerin etkililiğini ve uygulanabilirliğini daha iyi gösterecektir. Bu öneriler ışığında kalıcı politikalar üretilerek öncelikle içinde bulunduğumuz ve ne zaman sonlanacağı konusunda belirsizlik bulunan salgın sürecinde yapılan yeni uygulamalar desteklenmeli, ayrıca ilerleyen süreçte başka bir pandemi süreciyle karşılaşılması durumunda sağlanan hizmetlerin de kesintiye uğramaması için hazırlıklı olunmalıdır.

Son aylarda uluslararası sosyal hizmet literatüründe pandemi sürecinde sosyal hizmet mesleğinin önemi ve gerekliliği hakkında çok sayıda çalışma bulunmasına karşın meslek elemanlarının kendilerini salgının olumsuz etkilerinden nasıl koruyacakları, fiziki ve psikososyal olarak salgından nasıl etkilendikleri konuları üzerinde yeterli çalışma bulunmamaktadır. Sosyal hizmet uzmanları bu zor süreçte bir yandan sorumluluklarını yerine getirirken diğer yandan kendileri ve ailelerinin iyilik hali için çaba sarf etmektedir. Birden fazla zorlukla mücadele eden uzmanlara da psikososyal açıdan destek olunmalıdır. Bu çalışma uzmanların görevli oldukları kurumlar, onlara hizmet veren dernekler ya da özel kuruluşlar aracılığıyla sağlanmalıdır. Böylece uzmanların mesleki performansları ve hizmet kalitesi daha iyi hale gelecektir.

Salgın sürecinin olumsuz psikososyal etkilerini aşmak için bazı bireyler diğerlerinden çok daha iyi konumdadır. Sosyal hizmet mesleği her zaman olduğu gibi toplumdaki en çok incinebilir olanları aramakta ve onlara hizmet sunmaya çalışmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları bunu kendileri yapabilecek kaynaklara sahip olmayanların refah ve hayatta kalma sorunlarını ele almak için mevcut uzmanlığını paylaşmalı ve bu konu ile ilgili koalisyonlar oluşturmaya her zamankinden daha fazla öncülük etmelidir.

ÇATIŞMA BEYANI

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

Ahmed, F., Zviedrite, N., Uzicanin, A. (2018). Effectiveness of workplace social distancing measures in reducing influenza transmission: a systematic review. *BMC Public Health*, 18(1), 1-13. doi: 10.1186/s12889-018-5446-1

- Amadasun, S. (2020). Social work and covid-19 pandemic: An action call. *International Social Work*, 63(6), 753-756. doi:10.1177/0020872820959357
- Ayktut, S., Ayktut, S. S. (2020). Kovid-19 pandemisi ve travma sonrası stres bozukluğu temelinde sosyal hizmetin önemi. *Toplumsal Politika Dergisi*, 1(1), 56-66.
- Banks, S., Cai, T., De Jonge, E., Shears, J., Shum, M., Sobočan, A. M., Strom, K., Truell, R., Úriz, M. J., Weinberg, M. (2020). Practising ethically during COVID-19: Social work challenges and responses. *International Social Work*, 63(5), 569-583.
- Brennan, T. R., Gedrich, A. E., Jacoby, S. E., Tardy, M. J., Tyson, K. B. (1986). Forensic social work: Practice and vision. *The Journal of Contemporary Social Work*, 340-350. doi: 10.1177/104438948606700603
- British Association of Social Workers (BASW). (2020). BASW Home Visits Guidance. <https://www.basw.co.uk/professional-practice-guidance-home-visits-during-covid-19-pandemic>. Erişim tarihi: 10.01.2021
- Büyükbodur, A. Ç. (2019). İntihar girişimleri ve retrospektif sosyal inceleme. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 3(1), 28-46.
- Colegiul National al Asistentilor Sociali (CNASR). (2020). Sosyal Yardımın Çeşitli Alt Alanlarında Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanları İçin Sektörel Tavsiyeler. <https://cnasr.ro/2020-03-24-recomandari-sectoriale-pentru-asisten-ii-sociali-care-activeaza-in-diverse-sub-domenii-ale-asisten-ei-sociale>. Erişim tarihi: 25.01.2021
- Cook, L. L. (2017). Making sense of the initial home visit: the role of intuition in child and family social workers' assessments of risk. *Journal of Social Work Practice*, 31(4), 431-444. doi:10.1080/02650533.2017.1394826
- Cook, L. L., Zschomler, D. (2020). Virtual home visits during the COVID-19 pandemic: Social workers' perspectives. *Practice*. 32(5), 401-408. doi:10.1080/09503153.2020.1836142
- COVID-19 Kapsamında Kamu Çalışanlarına Yönelik Tedbirler. (2020, 26 Ağustos). T.C. Resmi Gazete (Sayı: 31225). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/08/20200826-5.pdf>.
- Department of Health & Social Care. (2021). Visiting Care Homes During COVID-19. <https://www.gov.uk/government/publications/visiting-care-homes-during-coronavirus/update-on-policies-for-visiting-arrangements-in-care-homes#delivering-safe-visiting>. Erişim tarihi: 02.01.2021
- Derezotes, D. S. (2000). *Advanced generalist social work practice*. California: Sage Publications. <http://sk.sagepub.com/books/advanced-generalist-social-work-practice>. Erişim tarihi: 05.01.2021
- Finkelstein, S., Prakash, S., Nigmatulina, K. R., Klaiman, T. A., Larson, R. C. (2010). Pandemic influenza: Non-pharmaceutical interventions and behavioral changes that may save lives. *International Journal of Health Management and Information*. <https://www.hcp.med.harvard.edu/publications/pandemic-influenza-non-pharmaceutical-interventions-and-behavior-changes-may-save-lives>. Erişim tarihi: 10.01.2021

- Fong, M. W., Gao, H., Wong, J. Y., Xiao, J., Shiu, E., Ryu, S., Cowling, B. J. (2020). Nonpharmaceutical measures for pandemic influenza in nonhealthcare settings-social distancing measures. *Emerging Infectious Diseases*, 26, 976-984. doi:10.3201/eid2605.190995
- Golightley, M., Holloway, M. (2020). Editorial: Social work in the time of the covid-19 pandemic: All in this together? *British Journal of Social Work*, 50, 637–641. doi:10.1093/bjsw/bcaa036
- Gönültaş, M. B. (2016). *Adli sosyal hizmet*. Yücel, D. ve Gönültaş M. B. (Ed.), Adli sosyal hizmet: Yaklaşım ve müdahale (s.1-12) içinde Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Hakimler ve Savcılar Kurulu. (2020). Koronavirüs Salgın Tehdidi Nedeniyle Duruşmaların Ertelenmesi ve Yargı Alanında Alınan Diğer Tedbirlere İlişkin HSK Genel Kurulu Kararı. <https://basin.adalet.gov.tr/koronavirus-salgin-tehdidi-nedeniyle-durusmalarin-ertelenmesi-ve-yargi-alaninda-alinan-diger-tedbirlere-iliskin-hsk-genel-kurulu-karari>. Erişim tarihi: 23.01.2021
- International Federation of Social Workers (IFSW). (2020). Ethical Decision-Making In The Face of Covid-19. <https://www.ifsw.org/ethical-decision-making-in-the-face-of-covid-19/>. Erişim tarihi: 23.01.2021
- John Hopkins University. (2021). COVID-19 dashboard by the Center for Systems Science and Engineering (CSSE) at Johns Hopkins University (JHU). <https://gisanddata.maps.arcgis.com/apps/opsdashboard/index.html#/bda7594740fd40299423467b48e9ecf6>. Erişim tarihi: 21.01.2021
- Kahraman, E. P., Altındış, M. (2020). COVID-19 aşılı; pandemide sona doğru? *Journal of Biotechnology and Strategic Health Research*, 4(3), 240-249. doi:10.34084/bshr.843974
- Kirst-Ashman, K. K., Grafton, H. H. J. (2009). *Generalist Practice With Organizations And Communities* (4.b.). Belmont, CA Thomson Brooks/Cole.
- Lewis, M. W., Grab, W., Gwadz, M., Kepler, A. B., Krentzman, A. R. (2020). A panel discussion of the COVID-19 crisis with. *Journal of Social Work Practice In the Addictions*, 20(3), 240-247. doi:10.1080/1533256X.2020.1793063
- Özbesler, C. (2017). Sosyal inceleme ve değerlendirmede kuramsal bilgi ve yetkinliğin önemi. *Sosyal Hizmet Dergisi*, 18-31. <http://shuder.org/Resimler/83b0971d-73e7-4dff-8604-d8965b761b22sosyal-hizmet-dergisi-2015pdf.pdf>. Erişim tarihi: 20.01.2021
- Pak Güre, M. D., Tulğan, B. (2020). Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (IFSW) öncülüğünde sosyal hizmet meslek örgütlerinin covid-19'a karşı yanıtları. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 44-63.
- Porta, M. (Ed.). (2014). *A dictionary of epidemiology*. Oxford university press.
- Qualls, N., Levitt, A., Kanade, N., Wright-Jegede, N., Dopson, S., Biggerstaff, M., Uzicanin, A. (2017). Community mitigation guidelines to prevent pandemic influenza—United States, 2017. *MMWR Recommendations and Reports*, 66(1), 1-34. doi: 10.15585/mmwr.rr6601a1

- Roberts, A. R., Brownell, P. (1999). A century of forensic social work: bridging the past to the present. *Social Work*, 44(4), 359-369. doi:10.1093/sw/44.4.359
- Sağlam, S. B. K. D. M. (2015). Aile Mahkemesinde Çalışan Sosyal Çalışma Görevlilerinin Sosyal İnceleme Raporlarına İlişkin Değerlendirmeleri: Ankara Adliyesi Örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 26(2), 7-29.
- Saltiel, D., Lakey, R. (2020). Analysing invisibility: The decision-making ecology and home visits. *Child & Family Social Work*, 25(1), 37-44. doi: 10.1111/cfs.12649
- SHUDER. (2020). Sağlık Bakanı Sayın Dr. Fahrettin KOCA'ya Açık Mektup. <http://shuder.org/Sayfa/saglik-bakani-sayin-dr-fahrettin-koca-ya-acik-mektup1748>. Erişim tarihi: 26.01.2021
- Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. (2020, 10 Haziran). T.C. Resmi Gazete (Sayı: 31151). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.63.pdf>.
- T.C Sağlık Bakanlığı. (2021). T.C Sağlık Bakanlığı Türkiye Genel Koronavirüs Tablosu. <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66935/genel-koronavirus-tablosu.html>. Erişim tarihi: 23.01.2021
- Uluğtekin, S. (2004). *Çocuk mahkemeleri ve sosyal inceleme raporları*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları.
- WHO. (2020a). Coronavirus Disease 2019 (COVID-19): Situation Report 72. https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200401-sitrep-72-covid-19.pdf?sfvrsn=3dd8971b_2. Erişim tarihi: 04.01.2021
- WHO. (2020b). Koronavirüs. https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_1. Erişim tarihi: 22.01.2021
- Winter, K., Morrison, F., Cree, V., Ruch, G., Hadfield, M., Hallett, S. (2018). Emotional labour in social workers' encounters with children and their families. *The British Journal of Social Work*, 49(1), 217-233. doi:10.1093/bjsw/bcy016
- Yanardağ, U. (2019). Amerikan Ulusal Adli Sosyal Çalışma Derneği Etik İlkeler Belgesi Türkiye'de uygulanabilir mi? Adli alanda çalışan sosyal çalışmacılara dair nitel bir araştırma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(2), 438-462. doi: 10.33417/tsh.572242
- Zengin, O., Çalış, N. (2017). Sosyal hizmet uzmanlarının mesleki uygulamaları ve çalışma koşulları. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 28(1), 47-67.